

Examen VWO

2026

tijdvak 2
vrijdag 19 juni
9.00 - 12.00

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 33 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 72 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1-5 Ἄνδρα t/m ἑταίρων

- 1p 1 Beschrijf het inhoudelijke effect van het stilistisch middel anafora in dit tekstgedeelte. Ga in je antwoord ook in op de inhoud van dit tekstgedeelte.

Regel 5 ἑταίρων en regel 6 ἑτάρους

Deze woorden zijn vormen van respectievelijk ἑταῖρος en ἑταρος, die dezelfde betekenis hebben.

- 1p 2 Leg op basis van het metrum uit waardoor op de plaats van ἑτάρους in regel 6 niet ἑταίρους kan staan.

Regel 1-10 Ἄνδρα t/m ἡμῖν

Uit de oudheid is een lang gedicht over een strijd tussen muizen en kikkers overgeleverd. Het is een parodie op het genre epos. Het begint als volgt:

- 1 Aan het begin van bladzij één bid ik het Muzenkoor
- 2 om af te dalen in mijn hart voor een gezang,
- 3 dat ik zojuist geschreven heb op deze bladzijden,
- 4 over een lang gevecht, met strijdgedreun van Ares.
- 5 Ik wens dat ze alle mensen laten horen,
- 6 hoe muizen tegen kikkers vchten,
- 7 en streden als de zoons van moeder Aarde,
- 8 zoals in mythen wordt verteld.

- 1p 3 Heeft **het Muzenkoor** (regel 1) in deze parodie volgens jou dezelfde functie als de Muze in het tekstgedeelte Ἄνδρα t/m ἡμῖν (regel 1-10)? Ga in je antwoord in op zowel het bovenstaande citaat als het tekstgedeelte Ἄνδρα t/m ἡμῖν.

- 1p 4 Met welk werk van Homerus heeft deze parodie inhoudelijk de grootste overeenkomst? Noteer de naam van dit werk van Homerus en beargumenteer je antwoord.

Regel 12 πεφευγότες

- 1p 5 Beschrijf de aspectswaarde van πεφευγότες. Noteer in je antwoord ook de betekenis van πεφευγότες.

Regel 11-12 Ἐνθ' t/m θάλασσαν

- 1p 6 Noteer de naam van de aanvoerder die bij zijn thuiskomst juist nog meer ellende meemaakte, terwijl Odysseus nog niet thuis was. Noteer ook wat deze ellende concreet inhield. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 19 οἷσι φίλοισι

- 1p 7 Worden met οἷσι φίλοισι dezelfde personen bedoeld als met ἑταίρων in regel 5? Ga in je antwoord in op zowel οἷσι φίλοισι als ἑταίρων.

Regel 7 ὅλοντο, regel 9 ἥσθιον, regel 14 ἔρυκε, regel 21 ἰκέσθαι

Deze vier werkwoordsvormen hebben betrekking op verschillende momenten in het verhaal van de *Odyssee*.

- 1p 8 Noteer deze werkwoordsvormen in chronologische volgorde, van eerder naar later.

In tekst 1 komt het onderwerp 'thuiskomen' aan de orde met betrekking tot drie verschillende groepen of individuen.

- 2p 9 Noteer in eigen woorden deze drie groepen of individuen.

Afbeelding 1

Afbeelding 1 verschilt in enkele opzichten van het verhaal zoals dat door Homerus wordt verteld. Zo vermeldt Homerus in het tekstgedeelte Ἔνθ' t/m ἰκέσθαι (**tekst 1**, regel 11-21) een kenmerk van de omgeving waar Calypso zich bevindt dat niet in de afbeelding is verwerkt.

- 1p 10 Citeer uit het tekstgedeelte Ἔνθ' t/m ἰκέσθαι (**tekst 1**, regel 11-21) het Griekse tekstelement dat aangeeft in wat voor omgeving Calypso zich bevindt.

In afbeelding 1 komt Hermes bij Calypso met het bevel Odysseus te laten gaan. Deze scène wordt ook door Homerus beschreven, maar bij Homerus bevindt Odysseus zich op dat moment op een andere plek dan waar hij zich op afbeelding 1 bevindt.

- 1p 11 Noteer de plek waar Odysseus zich bevindt in Homerus' beschrijving van deze scène. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Tekst 2

Regel 100-102 τίς t/m ἐκατόμβας

Dit tekstgedeelte wordt door H.J. de Roy van Zuydewijn als volgt vertaald:

Wie komt ertoe uit zichzelf die ontzaglijke plas van zout water
over te steken met nergens een stad in de buurt waar aan goden
offers worden gebracht en heerlijke feestofferanden?

De grammaticale structuur van het Grieks is in de vertaling niet geheel overgenomen.

- 1p 12 Leg dit uit met betrekking tot ῥέζουσι (regel 102). Ga in je antwoord in op zowel het Grieks als de weergave van ῥέζουσι in de vertaling.
- 1p 13 Citeer het Griekse zelfstandig naamwoord dat in de vertaling niet is weergegeven.

Regel 103-104 Ἀλλὰ t/m ἀλιῶσαι

Deze opmerking kan op twee manieren opgevat worden: als een verklaring en als een waarschuwing.

- 1p 14 Noteer in eigen woorden wat door deze opmerking verklaard wordt. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 97 Εἰρωτᾶς).
- 1p 15 Noteer in eigen woorden voor wie deze opmerking als waarschuwing kan gelden en op welk gedrag van diegene deze waarschuwing betrekking heeft. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 115 γαῖαν).

Regel 97-109 Εἰρωτᾶς t/m μακρά

- 1p 16 Noteer wat de hiërarchische verhouding is tussen enerzijds Zeus en anderzijds de andere goden. Betrek in je antwoord een gegeven uit het tekstgedeelte Εἰρωτᾶς t/m μακρά (regel 97-109).

Regel 110-115 Ἐνθ' t/m γαῖαν

- 1p 17 Noteer wat volgens jou de hiërarchische verhouding is tussen enerzijds Zeus en anderzijds het lot. Betrek in je antwoord een gegeven uit het tekstgedeelte Ἐνθ' t/m γαῖαν (regel 110-115).

Een wetenschapper merkt naar aanleiding van tekst 2 op, dat Hermes slecht nieuws heeft voor Calypso, maar dat hij dit op een tactvolle manier brengt.

- 1p 18 Is de manier waarop Hermes dit nieuws brengt, volgens jou inderdaad tactvol? Beargumenteer je mening met behulp van een gegeven uit tekst 2.

Tekst 2 en Tekst 1

Tekst 2, regel 108-109 ἀτὰρ t/m μακρά

Athena wordt hier verantwoordelijk genoemd voor de dood van vele Grieken.

- 1p 19 Leg uit dat Athena niet verantwoordelijk is voor de dood van Odysseus' eigen makers. Betrek in je antwoord een gegeven uit **tekst 1**.
- 1p 20 Noteer een gegeven dat in de hele *Odyssee* een rol speelt, op grond waarvan het inderdaad onwaarschijnlijk is dat Athena verantwoordelijk zou zijn voor de dood van Odysseus' eigen makers.

Tekst 3

Regel 54 **Eindelijk** t/m **gekomen**

Ook Odysseus' diepste wens is uitgekomen.

- 1p 21 Citeer uit **tekst 1**, uit het tekstgedeelte Ἐνθ' t/m εἶναι (**tekst 1**, regel 11-15) de twee Griekse zelfstandige naamwoorden die weergeven wat Odysseus steeds gewenst heeft.

Regel 56 *jou en zijn zoon*

- 1p 22 Citeer uit het tekstgedeelte Τὴν t/m ἔργα (regel 58-64) het Griekse tekstelement waarmee dezelfde personen bedoeld worden als met **jou en zijn zoon** (regel 56).

Regel 63-64 ἀλλά t/m ἔργα

Dit tekstgedeelte wordt door Imme Dros als volgt vertaald:

Ach die vrijers zijn vast gedood door een God die boos was
om hun schennende overmoed en hun schandalige daden.

- 2p 23 Noteer de namen van de twee stilistische middelen die wel in regel 64 van de Griekse tekst gebruikt zijn, maar niet in de vertaling zijn overgenomen. Laat alliteratie buiten beschouwing.

Regel 67 ἀτασθαλίας en tekst 1, regel 7 ἀτασθαλίησιν

- 1p 24 Welke van deze twee gevallen van roekeloosheid vind jij erger? Licht je antwoord toe. Ga in je antwoord in op beide gevallen.

Regel 67 κακόν

- 1p 25 Welk tekstelement komt inhoudelijk overeen met κακόν (regel 67)?
- A τις ἀθανάτων κτεῖνε μνηστῆρας ἀγαυούς (regel 63)
 - B ὕβριν θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα (regel 64)
 - C Οὗτινα τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων (regel 65)
 - D ὤλεσε τηλοῦ νόστον Ἀχαιῖδος, ὤλετο δ' αὐτός (regel 68)

Regel 59-68 Μαῖα t/m αὐτός

Penelope spreekt in dit tekstgedeelte tweemaal over Odysseus. De tweede maal doet ze dat in de regels 67-68.

- 1p 26 Noteer uit het tekstgedeelte Μαῖα t/m εἰσαφίκοιτο (regel 59-66) de nummers van de twee direct opeenvolgende regels waarin Penelope de eerste maal over Odysseus spreekt.

Regel 70 Τέκνον t/m ὁδόντων

Uit dit tekstgedeelte blijkt dat Eurycleia verbaasd is over de reactie van Penelope.

- 1p 27 Citeer uit het vervolg (t/m regel 77 νόοιο) het Griekse tekstelement waarmee Eurycleia de reactie van Penelope verklaart.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Regel 70 ποῖόν t/m ὀδόντων

Dit tekstelement komt vaker voor in de epen van Homerus.

- 1p 28 Welk voordeel hadden αἰδοί van het herhaald gebruik van bepaalde tekstelementen? Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 71 ἐόντα

- 1p 29 Als je dit participium in het Nederlands wilt weergeven met een bijzin, wat is dan een correct voegwoord om deze bijzin in te leiden?
- A hoewel
 - B indien
 - C omdat
 - D zodra

Regel 73-79 Ἄλλ' ἄγε t/m ὀλέθρῳ

In dit tekstgedeelte zegt Eurycleia dat Penelope met haar mee moet gaan, zodat ze zelf kan zien dat Eurycleia de waarheid gesproken heeft. Maar voordat ze gaan, probeert Eurycleia in dit tekstgedeelte op twee andere manieren Penelope ervan te overtuigen dat ze de waarheid gesproken heeft.

- 2p 30 Beschrijf in eigen woorden deze twee manieren.

Later probeert Odysseus zelf Penelope te overtuigen van zijn identiteit.

- 1p 31 Beschrijf wat Odysseus dan aan Penelope vertelt om haar te overtuigen. Baseer je antwoord op het gedeelte dat volgt op tekst 3 (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 83 ἀλλ' ἔμψης ἵομεν μετὰ παῖδ' ἐμόν, ὄφρα ἴδωμαι

- 1p 32 Schrijf regel 83 over en scandeer deze regel.

Regel 85-87 ὦς t/m λαβοῦσα

In dit tekstgedeelte blijkt dat de verteller een alwetende verteller is.

- 1p 33 Noteer waaruit dit blijkt. Betrek in je antwoord een gegeven uit het tekstgedeelte ὦς t/m λαβοῦσα (regel 85-87).

Tekst 4

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 4.

- 36p Vertaal de regels 128 t/m 141 en de regels 144 t/m 145 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.